

**TÜRKİYE’DE DIŞ TİCARET-SANAYİ ÜRETİM İNDEKSİ
İLİŐKİSİNİN ARAŐTIRILMASI (1990-2010)
THE INVESTIGATION OF RELATIONSHIP BETWEEN
FOREIGN TRADE AND INDUSTRY PRODUCTION INDEX IN
TURKEY (1990-2010)**

**Öğr. Gör. Mustafa METE
Gaziantep Üniversitesi T.M.Y.O.**

ÖZET

Bu alışmada Türkiye’deki diő ticaret-sanayi üretim indeksi iliőkisi, zaman serisi analiziyle, 1990-2010 dönemi aylık verileri kullanılarak araştırılmıştır. Bu çalışmanın amacı diő ticaret ile sanayi üretim indeksi arasındaki iliőkiiyi 1990-2010 döneminde Türkiye örneğinde test etmek ve bu veriler ışığında politik karar alıcılara önerilerde bulunmaktır. Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre sanayi üretim indeksi ile diő ticaret hacmini arasında pozitif iliőkii bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: sanayi üretim indeksi, regresyon analizi, Türkiye ekonomisi

ABSTRACT

At this study the relationship between foreign trade and the industry production index with time series analysis using mounthly datas between the years of 1990-2010 has been investigated. The aim of this study is to test the relationship between foreign trade and industry production index for the period of 1990-2010 for Turkey and in the light of the datas, give advices to policy-makers. As a result of the regression analysis, positive relationship has been found among industry production index and foreign trade.

KeyWords: Industry index, regression analysis, Turkey economy

1. GİRİŐ

Günümüzde, dünyadaki globalleşme ile birlikte sermaye ve diő ticaret hareketleri önem kazanmış ve ölkelerin dünyayı tek pazar olarak görmelerine sebep olmuştur. 1980’li yılların başlarında ortaya çıkan yeni diő ticaret teorilerine göre, diőa açılma, kaynak dağılımındaki etkinliği artırarak refah artışı sağlayacaktır. Türkiye’nin bu süreci iyi bir şekilde değerlendirmesi istikrarlı bir diő ticaret ortamı oluşturması ve rekabet gücünü ön plana çıkartan bir diő ticaret politikası uygulanmasına bağlıdır. Türkiye’de diő ticaret politikasının tesis edilmesinin yanı sıra, orta ve uzun dönemli program çerçevesinde üretim stratejisi ve politikalarının uygulanması gerekir.

Sınai politika ile nispi fiyatların yapısının değiştirilmesi arasındaki iç içelikten dolayı, bir hükümetin sınai politikası o hükümetin diő ticaret politikasının, yada bir hükümetin diő ticaret politikası o hükümetin sınai politikasının öteki yüzüdür. Ya da başka türlü ifade etmek gerekirse, bir hükümetin, varsa, sınai politikasının en önemli argümanlarının başında diő ticaret politikası gelir ve hükümetler farkında olsunlar veya olmasınlar, diő ticaret politikaları, bu politikaların iz düşümü olan sınai politikası sonuçları oluşturur. (Tezel, 1995:26-32).

1980 yılı Türk ekonomisi ve dış ticaret politikaları açısından çok önemli bir dönüm noktasıdır. 1970’li yıllarda yaşanan iki petrol krizi sonrasında dünya ekonomik istikrarsızlık sürecinde baş gösteren olumsuz gelişmelere paralel olarak Türkiye ekonomisinde de yaşanmaya başlanan sorunlar, etkili kararların alınmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu nedenle, 24 Ocak Kararları olarak bilinen geniş kapsamlı bir ekonomik paket uygulamaya konulmuştur.

Türkiye’de yirmi yılı aşkın süredir devam eden enflasyon sorunu, çeşitli zamanlarda zlmeye çalışılmış, fakat başarılı olunamamıştır. Anti-enflasyonist politikalar kısa zamanda ekonomide önce daralma ortamı yaratmaktadır. Üretim düşmesi sonucunda, reel karların azalması ve iřsizliēin artması, ekonomideki tüm birimlerin olumsuz etkilenmesine neden olmuştur.

Genel olarak, bir ekonomide üretim, süreç olarak üretici birimlerin nihai malın farklı parçalarını ürettikleri aşamalardan oluşur. Bu nedenle bir üretim sürecinde karışık ve sökülmez baēlantılar vardır. Bu da ekonomideki iktisadi faaliyetleri etkileyecektir. Böyle bir ortamda nihai malın talebindeki azalma, o malın üretiminde kullanılan ara mallarının üreticilerini önemli derecede etkilemektedir. Bu durum üretim sürecinin her bir aşamasının ne denli bir birinden kopamaz ve bir biri ile baēlantı ekonomik bir süreç olduēudur. Üretim sürecinde dış ticaret ile birlikte bir ivme kazanmaktadır. İç talebin fazlası olan mal ve hizmetleri ile dışarıdan gereksinim duyulan mal ve hizmetler, açık bir ekonomide dış ticaret yolu ile alınıp satılır. Birçok bilim adamı tarafından yukarıda açıklanan bu durumun da lkelerin büyümesine katkı saēlayacaēı yönündedir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Dış ticaret ile sanayi üretim indeksi ilişkisini inceleyen çalışmalarda, sanayi üretim indeksi dış ticareti kısa dönemde pozitif etkilediēini savunan çalışmaların yanında; bu ilişkinin hem kısa hem de uzun dönemde pozitif yönlü olduēunu savunan çalışmalarda bulunmaktadır. Özellikle 1970 ve 1980’lerde çok sayıda ekonometrik çalışmada ihracat ve büyüme arasındaki ilişki incelenmiştir. En nemlileri Michaely (1977), Balassa (1978), Krueger (1978), Heller ve Porter (1978), Ram (1985 ve 1987), Thornton (1996) ve Frankel ve Romer (1996) tarafından yapılan çalışmalar olup bu çalışmalar literatürde önemli yer tutan çalışmalardır. Bu alışmalarda “Dış ticaret büyümeyi pozitif yönde etkilediēi” görüsü desteklenmektedir (Chandra ve Love, 2005: 1156).

Dış ticaret ile gelir arasındaki ilişkiyi araştıran bazı çalışmalarda (Aghion ve Howitt, 1992 ve 1998; Aghion, Harris ve Vickers, 1997) eksik rekabet koşullarının firmaya getirdiēi avantajların ülkenin dış ticaretine ve gelirine olumlu katkılar yapacaēı görüşü ileri sürülmüştür (Demir, Kutlar ve zmc, 2005:180-196).

Porter (1990)’a lkelerin uluslararası ticarete rekabet kapasitesini ve gücünü artırabilmelerinin temelinde teknoloji yaratma ve üretim teknolojilerini geliştirebilme kapasitelerinin yattıēını; döviz kuru, faiz oranı ve

ticaret politikalarının rekabet gücü üzerinde nisb olarak daha az etkinliğe sahip olduğunu öne sürmektedir (Karagöz ve şen, 2010:2).

Kunst ve Martin (1989)'a göre, Avusturya için imalat sanayi verimlilik artışı ve ihracat arasında, ihracata yönelik büyüme hipotezini destekleyecek anlamda bir nedensellik ilişkisi sonucuna gidilmedi (Kunst, ve Martin, 1989:699-703).

Nidugala (2000)'e göre, Hindistan için imalat sanayi ihracatının büyüme üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu, buna karşın temel mal grubu ihracatının büyüme üzerinde bir etkisinin olmadığını tespit etmiştir (Nidugala, 2000: 67-82).

Bilgin ve şahbaza'a göre Granger nedensellik testleri ve Toda ve Yamamoto (1995) tarafından tanımlanan dönüştürülmüş Wald (MWALD) testleri uygulanmış, Toda ve yomamoto yöntemine göre ihracata dayalı büyüme hipotezi ni destekleyecek bir şekilde ihracattan sanayi üretim indeksine doğru tek yönlü Granger nedensellik olgusu gözlemlenmiş ve bunun dışında, ihracat ile dış ticaret hadleri arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi gözlemlenmiştir (Bilgin, ve şahbaz, 2009:177-198).

Yapraklı (2007) Türkiye'de ticari ve finansal dışa açıklık ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu amaçla 1990:1-2006:4 dönemi için, ticari ve finansal dışa açıklık oranları ile ekonomik büyüme oranı arasındaki ilişkiler, çok değişkenli eř-bütünleşme analizi, hata düzeltme-geliştirilmiş Granger nedensellik testleri ve vektör hata düzeltme modeli kullanılarak ekonometrik açıdan analiz etmiştir. Analiz sonuçlarına göre, uzun dönemde ekonomik büyüme ticari açıklıktan pozitif, finansal açıklıktan negatif olarak etkilenmektedir. Hata düzeltme-geliştirilmiş Granger nedensellik testleri, ticari ve finansal açıklık ile ekonomik büyüme arasında iki yönlü nedenselliğin bulunduğunu göstermiştir (Yapraklı, 2007:6-8).

Saçık (2009) yapmış olduğu çalışmada teorik bulguların pek çoğunun dış ticaret ve ekonomik büyüme arasında kısa dönemde pozitif ilişki olduğu sonucunu ortaya koymuştur (Saçık, 2009:170).

Sezgin (2009) Türkiye'de 1990-2006 tarihleri arasında büyüme ile dış ticaret arasındaki gelişmeleri incelemiştir. Bu alışma sonucunda 1990-2006 döneminde GSMH artış hızının, dış ticaret artış hızıyla paralellik gösterdiği tespit etmiştir (Sezgin, 2009:175).

Yenipazarlı ve Erdal (2010), Genişletilmiş Solow Modeli çerçevesinde, bu ilişkinin uzun dönem ve kısa dönemli varlığı test edilmeye çalışmıştır. Grafiksel olarak serbest ticaret ile büyüme arasında pozitif bir ilişki görülmekte iken, ARDL analiz sonuçları pozitif ilişkiyi doğrulamasına rağmen, bu ilişkiye istatistiksel destek verememiştir (Yenipazarlı, ve Erdal, 2010:22).

şimşek ve Kadılar (2010) yapmış olduğu çalışmada, beşeri sermaye birikimi, ihracat ve ekonomik büyüme arasındaki nedensel ilişki, eşbütünleşme ve hata düzeltme modelleri yöntemleri ile Türkiye'nin 1960-2004 dönemindeki yıllık reel GSYİH, reel ihracat ve yüksek öğrenime kayıt miktarı serileri kullanılarak analiz etmiştir. Bu analizden elde edilen başlıca bulgular; Türkiye'de bir taraftan uzun dönemde ihracattaki artış ve beşeri sermaye birikimi, uzun dönemli büyümeyi desteklerken diğer taraftan da GSYİH'deki artışın beşeri sermaye birikimini beslediği şeklinde dir. Bu

bulgular, beşeri sermayeye dayalı içsel büyüme teorisini ve ihracata dayalı büyüme hipotezini desteklemektedir (şimşek, ve Kadılar, 2010:115).

Değer ve ark., Diğerlerine göre bu çalışmada, uygulamalı literatürde yoğun bir şekilde ele alınan ihracat büyüme ve beşeri sermaye büyüme ilişkilerinin yanında özellikle beşeri sermaye ihracat ilişkileri üzerinde yoğunlaştırılmıştır. Değişkenler arası ilişkiler, 1980-2007 dönemi için Toda Yamamoto nedensellik testleri ile incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular, ihracattan beşeri sermayeye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisinin olduğunu göstermektedir (Genç ve diğer., 2009:48)

Aktaş (2009) yapmış olduğu çalışmada, Türkiye'nin 1996-2006 dönemindeki verilerle ihracat, ithalat ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisini araştırmıştır. Çalışmadan elde edilen ampirik sonuçlar ile kısa dönemde ithalat, ihracat ve ekonomik büyüme arasında iki yönlü nedensellik ilişkisi olduğunu göstermiştir. Hata Düzeltme Modeline göre uzun dönemde, ihracattan ithalata, ithalattan ihracata, büyümeden ihracata ve büyümeden ithalata doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna varmıştır (Aktaş, C., 2009:35-47).

Kurt ve Berber (2008), 1989-2003 döneminin kapsayan verilerle dışa açıklık ve ekonomik büyüme değişkenleri arasındaki nedensellik ilişkilerini ve dinamik etkileşimleri VAR ve varyans ayrıştırması yöntemlerini kullanarak araştırmıştır. Analizlerden elde edilen sonuçlar dışa açıklık ve ekonomik büyüme arasında çift yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, büyüme ve ithalat arasında çift yönlü, ithalattan ihracata ve ihracattan büyümeye doğru tek yönlü nedensellik ilişkileri olduğunu belirlemiştir (Kurt, ve Berber, 2008:57).

Kurt ve Terzi (2007), imalat sanayi ihracatı, ithalatı ile çalışılan saat başına verimlilik artışı ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkileri üç farklı VAR sistemi, varyans ayrıştırması ve etki tepki analizi kullanarak araştırmıştır. VAR sistemlerinden elde edilen sonuçlara göre, ihracattan ithalata ve ekonomik büyümeye ve ithalattan verimlilik artışına doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Ayrıca, ithalat ve ekonomik büyüme, ekonomik büyüme ve verimlilik artışı, ihracat ve verimlilik artışı arasında çift yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit etmişlerdir (Kurt, ve Terzi, 2007:25).

Genç, Değer, Beber(2011) ihracattan beşeri sermayeye doğru tek yönlü granger nedensellik ilişkisini göstermektedir. Yani Türkiye ekonomisinin ihracatında görülen yapısal değişime paralel olarak daha fazla beşeri sermayeye ihtiyaç duyulacağı sonucuna varılmıştır.

2. BULGULAR

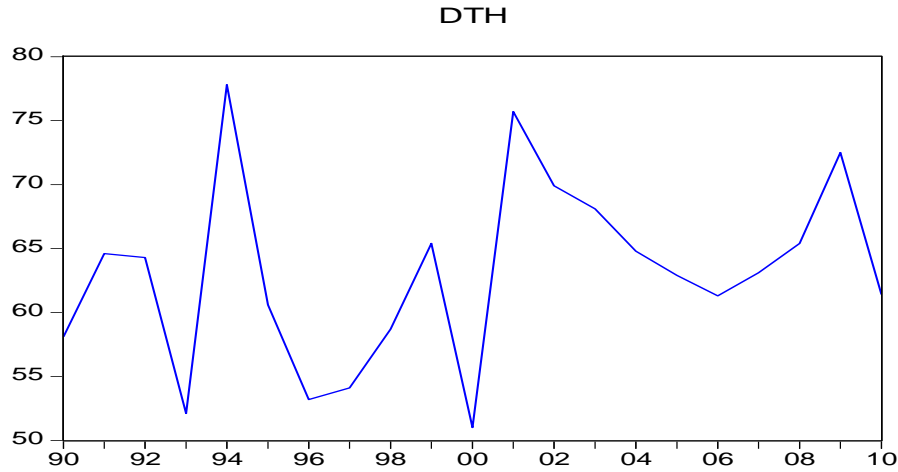
Sanayileşme politikalarının dış ticaret ile olan ilişkilerinin niteliği açısından değerlendirildiğinde ithal ikamesi ile ihracata yönelik sanayileşme stratejileri olarak iki bölüme ayırmak mümkündür. İlk olarak Prebish (1950) ve Singer (1950) tarafından ortaya konan ithal ikameci sanayileşme politikalarına göre gelişmekte olan lkelerin sanayileşebilmeleri için ilk önce yurt içi talebin ithal mallardan yerli mallara doğru kaydırılması gerekmektedir (Edwards, 1993:1358).

I.Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminden 1980’li yıllara kadar tüketim mallarından başlayan ara ve yatırım malları üretiminde yoğunlaşmayı hedefleyen ithal ikameci sanayileşme politikası uygulanmıştır (Saraçoğlu, 1997:34). Uygulanan bu politika iç endüstriye dönük üretimi esas alarak yoğun devlet korumacılığı üzerine kurulmuş bir modeldir.

Ekonominin sağlıklı büyüyebilmesi ve refahın artması için üretimle elde edilen milli gelirin, tüketim yoluyla doğrudan, tasarruf yoluyla da dolaylı olarak finansal piyasalar aracılığıyla tekrar mal piyasalarına yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu dolaşımın istenilen ölçülerde olabilmesi de mal ve hizmetler için genel fiyat seviyesinin, istikrarlı olması gerekmektedir (Özel, 2000:6).

İhracata dönük bir sanayileşme stratejisi temelde dış ticaret ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiye dayandırılmaktadır. Bu strateji kapsamında özellikle mamul mal ihracatının özendirilmesi ve bunun ekonomik büyüme üzerinde olabilecek olumlu etkileri ön plana çıkarmıştır.

Türkiye, 1980’li yılların sonlarına doğru, dış ticaret performansındaki duraklamaya ve ödemeler dengesi problemlerine rağmen ithalatta önemli bir yer tutmuştur. Türkiye’de 1990 yılına kadar ithalat gerek miktar, gerekse değer açısından sınırlamalara tabi tutulma uygulamasına son verilmesi sonucunda ithalat tamamen fiyatlara duyarlı hale gelmiştir. 1980-1989 döneminde ihracat ve ithalat değerlerinde oldukça hızlı gelişmelerin gerçekleştiği inkar edilemez. Grafik 1’de de açık bir şekilde görüldüğü gibi 1990 yılından sonra da ithalat ve ihracat miktarında önemli artışlar devam etmiştir.

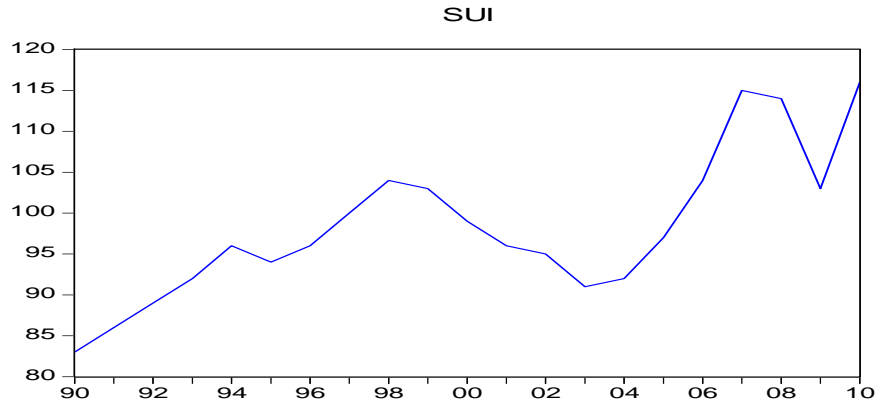
Grafik 1. Dış Ticaret Hacmi (%Değişim Oranı)

Dış ticaret hacmi, gelişmekte olan ülkelere dinamizm kazandırarak ekonomik yapılarını değiştirecek bir araç olabileceği sıkça ileri sürülmektedir. Dış ticaret hacmi, ekonomik yapı değişikliği ile birlikte, dış talebe göre üretim yapmayı ve ihraç edebilecek malları çeşitlendirmeyi de beraberinde getirmektedir.

Ekonominin dışa açılmasına paralel olarak dış ticaret hacminde önemli artış yaşanmıştır. Dış ticaret hacmi 1980 yılında 10,8 milyar dolar iken, 2001 yılında 74,8 milyar dolara yükselmiştir. İstikrarsız bir seyir izlemekle birlikte dönem başında yüzde 6,6 olan dış ticaret açığının milli gelire oranı dönem sonunda yüzde 3,1 olarak gerçekleşmiştir. 1987 yılına kadar cari işlemler fazla verirken izleyen yılların önemli bir bölümünde cari işlemler açık vermiştir.

İhracat 1980 yılındaki 2,9 milyar dolarlık düzeyinden 2000 yılında 31,3 milyar dolar düzeyine yükselmiştir. İhracattaki yıllık ortalama artış oranı yüzde 12 dolayında gerçekleşmiş, toplam ihracat içerisinde sanayinin payı yüzde 36'dan yüzde 91,6'a yükselmiştir. İthalat 1980 yılındaki 7,9 milyar dolarlık düzeyinden 2000 yılında 40,4 milyar dolar düzeyine yükselmiştir. İthalattaki yıllık ortalama artış oranı yüzde 8,1 dolayında gerçekleşmiş, toplam ithalatın GSMH içerisindeki payı yüzde 11,3'den yüzde 27,5'e yükselmiştir.

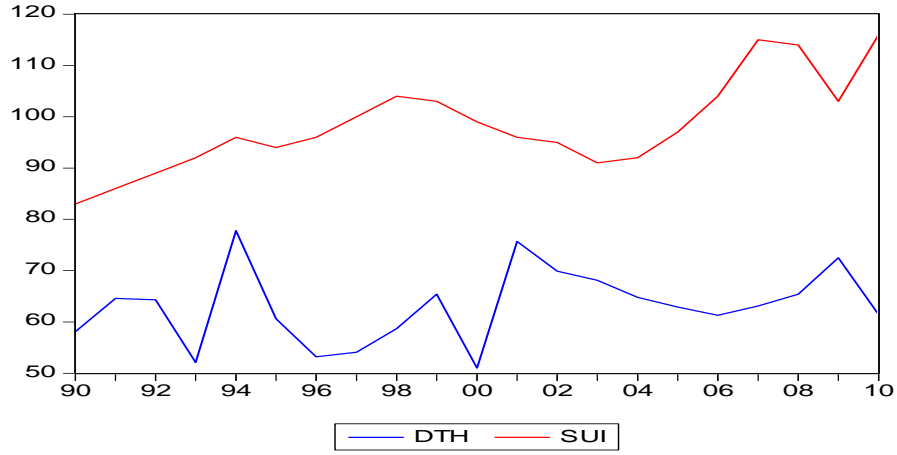
Sanayi Üretim Endeksinin oluşturulması ve yayınlanmasındaki amaç, ülkede imalat sanayinin zaman içindeki seyrini görmek, dönemler arasındaki değişmeleri izlemek, ekonomideki konjktürel gelişimi takip etmek ve bu konuda karar organları ile bilim çevrelerinin ihtiyaçlarına cevap verebilmektir. Bu nedenle İmalat sanayi sektöründeki üretimin üçer aylık dönemler itibariyle gelişmesini izlemek, alınacak ekonomik tedbirleri ve yatırım kararlarını yönlendirebilmek için gerekli olan en önemli göstergelerden biriside sanayi üretim indeksi olmaktadır. Sanayi üretim indeksi bir yandan sektördeki üretim değişmelerini gösterirken, diğer yandan da alt sektörlerdeki durumu kamu ve özel ayırımında izleme imkanı vermesi açısından özelliği olan güvenilir bir istatistiki seri oluşturmaktadır.

Grafik 2. Sanayi Üretim İndeksi (%Değişim)

Sanayi üretim indeksinin üçer aylık verileri verilmektedir. Buna göre, sanayi üretim indeksi daha çok ikinci üç aylık veriler ile dördüncü üç aylık verilerin oranları yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye'de büyümenin en önemli belirleyicisi olan sanayi üretim indeksi yüksek enflasyonun yarattığı belirsizlikten olumsuz etkilenmesi beklenebilir. Bununla birlikte ülkemizin genel ekonomik yapısı içinde sanayi sektörü, özellikle 1980 yılından sonra

önemli aşamalar kaydetmiş, ekonomimizin en önemli sektörlerinden biri haline gelerek grafikten de anlaşılacağı üzere 1986 yılından itibaren ülke ekonomisi içindeki payı %22'lere ulaşmıştır.

Grafik 3. Dış Ticaret Hacmi İle Sanayi Üretim İndeksi

Sanayi üretim endeksi ile dış ticaret hacminin yıllık verileri verilmektedir. Grafik 3'e göre, sanayi üretim endeksi giderek artarken dış ticaret hacminde de bir artış görülmektedir. Grafik 3'e bakıldığında, sanayi üretim endeksi giderek artarken dış ticaret hacmi de artış gösterildiği görülmektedir. Bu durumda, sanayi üretim endeksi ile dış ticaret hacmi ile arası da doğru yönlü bir ilişkinin olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Birim Kök (Unit Root) Testi

Birim kök testi zaman serilerinin durağan olup olmadığını belirlemek için kullanılır. Zaman serilerinde birim kök durağan olmayan anlamına gelmektedir. Diğer bir anlatımla eğer bir zaman serisinde birim kök varsa o zaman serisi durağan değildir.

Tablo 1. Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Analizi Sonuçları (ADF)

Değişkenler	Sabit Terimli		Sabit Terimli ve Trendli						
	ADF	MacKinnon Kritik Değerleri	1%	5%	10%	ADF	MacKinnon Kritik Değerleri	5%	10%
SUI	-1.252012	-3.5121	-2.8972	-2.5855	-2,025341	-4,0742	-	-	-
	3,4652	-3,1589							
DTH	-4.942012	-3.5121	-2.8972	-2.5855	-11,74570	-4,0742	-	-	-
	3,4652	-3,1589							
DSUI	-8.660067	-3.5123	-2.8974	-2.5857	-10,04468	-4,0742	-	-	-
	3,4652	-3,1589							

Tablo 1’de görüldüğü gibi, ADF testi ile araştırmada kullanılan değişkenlerin durağanlıklarına ilişkin sonuçları sunmaktadır. Bu sonuçlara göre, değişkenlerin orijinal değerlerine ait ADF istatistiklerinin mutlak değerleri, çeşitli anlamlılık düzeylerindeki MacKinnon kritik değerlerinin mutlak değerlerinden büyük olduğu için durağandırlar.

Regresyon Analizi

Ele alınan olaylar arasında belirlenen ilişkilerin teorik olarak gösterilmesi regresyon analizi ile yapılmaktadır. Regresyon analizi birden fazla değişken ve bunlar arasındaki bağıntıların incelenmesinde kullanılan bir yöntemdir. Üzerinde durulan değişkenlerden bağımlı değişken y , bağımsız değişken x ise, $y=f(x)$ şeklindeki fonksiyona regresyon denir.

$$y = b_0 + b_1 X_1 + u$$

b_0 : Doğrunun y -eksenini kestiği yer

b_1 : Doğrunun eğimi veya regresyon katsayısı

u : Şansa bağı hata değeri

Burada b_0 ve b_1 değerleri tüm populasyon verileri kullanılarak hesaplanan teorik değerlerdir. Ancak yine de dikkate alınmayan bağımsız değişkenler olabileceğinden, verilerin rassal (şansa bağı) değişimlerini gösteren hata değeri u modele eklenmiştir.

Tablo 2. Regresyon Analizinin Sonuçları

Dependent Variable: DTH				
Method: E.K.K.				
Sample: 1990:1 2010:4				
Included observations: 124				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
D(SUI)	0.636717	0.020288	31.38438	0.0000
R-squared	0.597910	Mean dependent var		63.09524
Adjusted R-squared	0.597190	S.D. dependent var		8.718190
S.E. of regression	9.178049	Akaike info criterion		6.254369
Sum squared resid	2271.648	Schwarz criterion		6.399060
Log likelihood	-75.6835	F-statistic		35.09749
Durbin-Watson stat	2.704622	Prob(F-statistic)		0.000000

Yukarıdaki E-views çıktısında sanayi üretim endeksi ile dış ticaret hacmi, arasında anlamlı bir regresyon analizi bulunmuştur. Bu analize göre $R^2=0.597910$ olarak elde edilmiştir. Bu sonuca göre, sanayi üretim indeksinde meydana gelen değişimin %59’u dış ticaret hacminde meydana gelen değişmelerle açıklanmaktadır. Modelin açıklanma gücü yüksek olup, regresyon doğrusunun gözlemlere uyumu oldukça iyidir. DW=2.7046 olarak elde edilmiştir.

Türkiye’de Sanayi üretim endeksi ile Dış ticaret arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır, yani sanayi üretim indeksindeki 51 oranında bir artış dış ticaret hacmini 531.38 oranında etki yaratacaktır. Makro ekonomik politikaların başarısı kısa dönemli büyüme-küçülme sarmalları ile değil, uzun dönemde sürdürülebilir bir büyüme performansı ile ölçülmektedir. Yukarıdaki tabloya göre bu ilişki uzun dönemde tersyönde seyir etmektedir. Sermaye

hareketlerini 1989 yılında serbestleştiren Türkiye, eşanlı olarak mali disiplini sağlama yoluna gitmediği için enflasyonda ciddi bir düşüş gerçekleştirmemiş ve büyük oranda kısa vadeli sermaye girişlerine dayalı ve tüketim ağırlıklı büyüme süreçleri yaşamıştır. 1989 yılında, 1980 liberalizasyon programının yürürlüğe girmesinden sonra oldukça tutarlı götürülebilen gelirler politikasının da gevşetilmesiyle, hem tüketim ağırlıklı bir büyümenin kaynaklarından biri harekete geçirilmiş, hem de mali genişlemenin finansmanı için sermaye hareketlerini kullanmanın önü açılmıştır. Mali disiplin sağlanmadan sermaye hareketlerinin serbest bırakılması faizin yüksek seyrini kaçınılmaz kılarken, sermaye girişleri, yüksek faiz hadleri ve kurda TL'nin değer kaybına yönelik politikaların izlenmeyeceği beklentisiyle yüksek düzeylerde seyretmeye devam etmiştir. Ancak ekonomideki kırılmanın yapısal olarak artıyor olması sermaye hareketlerini gerçekleştiren yatırımcıları gittikçe daha çekingen, dolayısıyla daha yüksek bir risk primi talep eder konuma getirmiştir. Böyle bir ortamda sermaye girişinin devam etmesini sağlamak için döviz kuru üzerindeki baskı devam etmiş ve böylece TL daha da değerlenmiştir. Türkiye 1980'li yıllarda dış ticaret liberalizasyonunu gerçekleştirerek görece hızla büyümüş ve uluslar arası kuruluşlar tarafından gelişmekte olan ülkeler arasında örnek gösterilmiştir. Türkiye'nin dış ticaret alanında ekonomik büyümeyle aynı doğrultuda artmaya başlamıştır. Bu da sanayi üretim indeksi ile dış ticaret hacmi arasında pozitif bir ilişki vardır. Dış ticaret hacmi arttıkça sanayi üretim indeksi artmaktadır.

$$DTH = b_0 + b_1 SUI + u$$

$$DTH = 2,781917 + 0.636717XSUI + U$$

Sonuç olarak, bu uygulamada değişkenlerin zaman serisi bakımından regresyonun gerçek olduğunu birim kök testleri ile ortaya konuldu. Her açıklayıcı değişkenin hangi oranda açıklanan değişkene etki yaptığı açıklanmaktadır.

3. SONUÇ

Dış ticaret ile sanayi üretim indeksi arasındaki ilişkiler tam olarak netlik kazanmayan ve hala tartışılmakta olan bir konu olmuştur. Özellikle Globalleşme ile birlikte Türkiye'de son yıllarda ihracattaki ciddi artışlara rağmen, özellikle ara malı ithalatındaki paralel artışlar nedeniyle dış ticaret açığı sorunun neden giderilemediği ve halen Türkiye ekonomisi için önemli bir sorun teşkil ettiği görülmektedir.

Türkiye, özellikle Gümrük Birliği'ne girişiyle birlikte dış ticaret, gümrükler, rekabet, fikri ve sınai haklar gibi konularda Avrupa Birliği uyum müzakereleri çerçevesinde çok sayıda yasal düzenleme yapmıştır. Bu alanlarda pek çok yasal düzenleme yapmasına rağmen hala tam manada aksaklıkları giderememiştir.

Sanayi politikası konusunda daha reel ve daha rekabetçi bir konuma getirmek için söz konusu yasal düzenlemeleri tamamlamalıdır. Uygulanan sanayi politikaları açısından özellikle dış ticaret haddinin yaklaşık yarısından fazlaya yakın kısmının AB ülkeleri ile gerçekleştirmektedir. Bu nedenle de Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği yolunda gerekli ve kararlı tutumun sergilenmesi önem arz etmektedir. Bu durumun Türk sanayisini geliştireceği

ve beraberinde de dış ticaret hadlerinde iyileştirme sağlayacağı dışunılmektedir.

Bu alışmada Türkiye’de dış ticaret ile sanayi üretim indeksi ilişkisi 1990–2010 döneminde incelenmiştir. Değişkenler olarak dış ticaret hacmi ile ekonomik büyümeyi temsilen sanayi üretim indeksi arasındaki ilişkisi araştırılmıştır. Ekonometrik analizde önce birim kök testi ile değişkenlere ait serilerin durağan olup olmadıkları araştırılmıştır. Yapılan regresyon analizinde değişkenler arasında kvetli ve anlamlı bir ilişki olup, Türkiye’deki dış ticaret hacmi ile sanayi üretim indeksi ilişkisinin pozitif yönlü olduğunu göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, C. (2009). Türkiye’nin İhracat, İthalat ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik Analizi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(18): 35 – 47.
- Bilgin, C., ve şahbaz, A. (2009). Türkiye’de Büyüme ve İhracat Arasındaki Nedensellik ilişkileri, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1):177-198.
- Caves, R.E., Frankel, J.A. & Jones, R.W (1999). International Economics, Addison-Hesley, 8th ed., USA.
- Çelebi, A.K.(1993). Türkiye’de Ekonomik İstikrarsızlığın Dışsal Yapısal Nedenleri ve İstikrar Politikaları, Emek Matbaacılık Yayınları, Manisa
- Demir, O., Kutlar, A., & zmc, A. (2005). “Dış Ticaret ve Beşeri Sermayenin büyümedeki Rolü: Türkiye rneği “, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.
- Dickey, A., & Fuller, W. A.(1979). “Distribution of estimators for autoregressive time series with a unit root”, Journal of the American Statistical Association, (74):427-431.
- Dulupçu, M.A. (2001). Küresel Rekabet Gücü Türkiye zerine Bir Değerlendirme, Nobel Yayın Dağıtım.ss. 201.
- Edwards, S. (1993). Openness, Trade Liberalization, and Growth in Developing Countries. Journal of Economic Literature, (31):1358-96.
- Egeli, A.H. (2001). “Dış Ticaret Açısından Sanayileşme Stratejileri ve Türkiye Açısından Değerlendirme”, Kıręızistan Manas nv. Sosyal Bilimler Dergisi, 7(3):149-161.
- Fischer, S. (1993). “The Role of macroeconomic factors in growth”, Journal of Monetary Economics, 32(3):485-511.
- Fischer, S. (1994). ”The Role of Macroeconomics and Development”, Journal of Monetary Economics, (32):485-512.
- Genç, M.C., Değer, M.K., ve Berber, M. (2009). Beşeri Sermaye, İhracat ve Ekonomik Büyüme: Türkiye Ekonomisi zerine Nedensellik Analizi, Uluslararası 7. Bilgi ve Ekonomi Yönetimi Kongresi,30-31 Ekim-1 Kasım, Yalova, Türkiye, s. 48
- Gujarati, N. G. (1999). Temel Ekonometri (eviren: .şenesen ve G. G. şenesen), Literatür Yayınları, İstanbul, s. 726.

- Gübe, Y. (1997). ‘İktisadi Büyüme ve İhracat Performansı’, Hazine Dergisi, 6(17):149.
- İşişçok, E. (2009). Zaman Serilerinde Nedensellik özümlemesi, Uludağ Üniversitesi Y., Bursa, s. 93.
- Karagöz, K., & şen, H. (2010). “Döviz kuru rejimi-Ticari Rekabet Gücü İlişkisi Türkiye için Ampirik Analiz”, Akademik Bakış Dergisi, Sayı:21.
- Kunter, K., & Ulaşan, B. (1999). Dünyada İç çevirimleri ve Türkiye: 1963-1998, TCMB Araştırma Genel Müdürlüğü (Yayınlanmamış alışma), ss.1-6.
- Kunts, R. M., & Martin, D. (1989). “On Exports and Productivity: A Causal Analysis”, Review of Economics and Statistics, 71:699-703.
- Kurt, S., ve Terzi, H. (2007). İmalat Sanayi ve Dış Ticareti Verimlilik ve Ekonomik Büyüme İkisi, Journal of Economics and Administrative Science, 21(1):25.
- Kurt, S., ve Berber, M. (2008). Türkiye’de Dışa Açıklık ve Ekonomik Büyüme, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 22(2):57.
- Love, J.,& Chandra, R. (2005). “Testing Export-Led Growth in Bangladesh in a Multivariate Var Framework”, Journal of Asian Economics, 15(6):1156.
- Nidugala, G. K. (2000). “Exports and Economic Growth in India: An Empirical Investigation”, The Indian Economic Journal, 47(3):67-78.
- Saçık, S.Y. (2009). Dış Ticaret Politikası ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Teorik Açıdan Bir İnceleme, KMU. İİBF Dergisi, 11(6):170.
- Saraçoğlu, B. (1997). İhracat Önderliğinde Büyüme Politikası ve Türkiye İhracatında Beklenen Yapısal Değişiklikler. İktisat, İşletme ve Finans, Ağustos, 32–51.
- Sezgin, ř. (2009). Türkiye’de1990–2006 Yılları Arasında Dış Ticaret - Ekonomik Büyüme İlişkisi, Sosyal Bilimler Dergisi, (22):175.
- şimşek, M., ve Kadılar, C. (2010). Türkiye’de Beşeri Sermaye, İhracat ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Nedensellik Analizi, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 11(1):115.
- Tezel, Y.S. (1995). Türkiye’de sanayileşme, iktisadî büyüme ve piyasa toplumu, TÜSİAD Görüş, (21):26-32.
- Woitek, U. (1998). Business Cycles. Berlin, Germany: Physica-Verlag Company, s. 33.
- Yapraklı, S., (2007). Ticari Ve Finansal Dışa Açıklık İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Üzerine Bir Uygulama, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonomi ve İstatistik Dergisi, (5):6-8.
- Yenipazarlı, A., ve Erdal F. (2010). Dış Ticaretin Serbestleşmesi ve Ekonomik Büyüme, Ekonomi Bilimleri Dergisi 2(1):22.